

Jaargang 3 – nummer 2 – maart 2009

Contact loket: ITER-NL@TNO.NL, telefoon 015-269 64 07

Inhoudsopgave

Inleiding (<i>Namens de Executive Board door Tony Donné</i>)	2
Status ITER-NL2 voorstel (<i>door Peter Verhoeff</i>).....	3
ITER-NL op SOFE	4
Synergie tussen ITER en ESA: status en positie van ITER-NL (<i>door Peter Verhoeff</i>)	4
Eerste F4E workshop over BUILDINGS (<i>door Anneke Spitzen</i>)	5
Nieuws van de ITER Industrial Liaison Officer (<i>door Toon Verhoeven</i>)	7
ILO bijeenkomst	7
Kennismaking met Jacques Farineau, Senior Advisor for Industrial Matters	7
ITER procurement planning	7
Overleg met Yvone Benfatto, ITER-IO Power Supplies	7
Overleg met Alex Tesini, ITER-IO Remote Handling	8
Research Connection, Praag, 7-8 mei 2009	8
Kick-off OTBV support to ITER-NL (<i>door Cock Heemskerk</i>)	9
ITER Business Forum (<i>door Renée Pohlmann</i>).....	10
F4E Executive Committee meeting 12 februari 2009 (<i>door Adelbert Goede</i>).....	10

Inleiding *(Namens de Executive Board door Tony Donné)*

Het doet me plezier u hierbij de tweede nieuwsbrief van de derde jaargang ITER-NL aan te bieden. De afgelopen maanden zijn we erg druk geweest met het schrijven van een vervolgvorstel voor ITER-NL2: Innovatie voor en door ITER, dat op 2 maart j.l. is ingediend in de zogenaamde FES-500 ronde. Daarbij worden aardgasbaten ingezet ter stimulering van de Nederlandse economie. Peter Verhoeff licht de status van het voorstel toe beschrijft het traject dat we de komende maanden moeten doorlopen. We zijn uitdrukkelijke dank verschuldigd aan de vele Nederlandse bedrijven die steunbetuigingen hebben ingestuurd om ons voorstel sterker te maken.

Ook onze aanvraag – samen met de Nederlandse industrie – voor aanvullende steun uit het 2g@there programma is goed ontvangen door Economische Zaken en de Economische Voorlichtingsdienst. We verwachten binnenkort te horen of dit programma wordt gehonoreerd. De retourmissie van Franse bedrijven aan Nederland begint vorm te krijgen. De definitieve datum – zeer waarschijnlijk in de tweede helft van juni - wordt op zeer korte termijn bekend. Verdere evenementen die van interesse zijn voor ITER-NL en voor de Nederlandse industrie: Research Connection op 7-8 mei in Praag, de SOFE conferentie eind mei / begin juni in San Diego (VS) en het ITER Business Forum 2009 in Sapporo (Japan). Over elk van deze evenementen vindt u verderop informatie.

Verder is het fijn om te melden dat de eerste twee projecten die we met Nederlandse bedrijven zijn gestart (Exploform en Philips AMS) recent zijn afgesloten met zeer succesvolle resultaten. Nieuwe projecten worden met grote frequentie opgestart, zowel op initiatief van de industrie, als ter ondersteuning van de wetenschappelijke werkpakketten. In alle gevallen is daarbij ons streven om de Nederlandse industrie in een kansrijke positie te manoeuvreren om contracten vanuit ITER of Fusion for Energy te verkrijgen.

Deze nieuwsbrief bevat verder verslagen over de recente bouwworkshop in Cadarache, over een meeting van de Industrial Liaison Officers in Cadarache en het al dan niet opzetten van synergiestudies tussen het Europese ruimtevaartprogramma ESA en Fusion for Energy.

Status ITER-NL2 voorstel *(door Peter Verhoeff)*

De afgelopen maanden is er door een delegatie van ITER-NL, waaronder Niek Lopes Cardozo, de werkpakketleiders en de Executive Board, geschreven aan een voorstel voor een vervolg van het huidige ITER-NL programma. Het werk dat in de afgelopen jaren door en met ITER-NL is verzet heeft laten zien dat er in Nederland een enorm potentieel is voor een hoogwaardige deelname in ITER. Er blijken veel bedrijven te zijn die interesse hebben in deelname aan de ITER constructiefase. En de Nederlandse wetenschappelijke positie is zodanig dat men in staat is bij ITER een positie te verwerven in de top van het wetenschappelijk onderzoek.

De huidige fase van ITER-NL loopt nog tot eind 2009. Tot die tijd kan een en ander worden bereikt, zowel voor de bedrijven als voor de wetenschap. Door externe omstandigheden waaronder de uitloop van het ITER schema en door de eis van ITER om een significante eigen bijdrage te leveren voor ontwerpwerk is er een duidelijke reden voor vervolg van ITER-NL. De uitloop van het schema, o.a. door de ITER design review en de oprichting van F4E biedt aanzienlijke kansen voor het bedrijfsleven. Er is tijd om nieuwe technologie te introduceren – daarvan hebben we inmiddels een paar aansprekende voorbeelden met goede kansen.

ITER-NL2 is heel nadrukkelijk niet méér van het zelfde maar een voortbouwen op het ITER-NL1 programma. In een volgende nieuwsbrief hopen we hier uitgebreider op in te gaan. Het ITER-NL2 voorstel is 2 maart ingediend en in de komende weken zal er toelichting op het voorstel worden gegeven bij het Centraal Plan Bureau en de Commissie van Wijzen.

Wat heel positief is in het voorstel is de enorme steunbetuiging die we mochten ontvangen van de bedrijven en andere partijen. Maar we waren oprecht onder de indruk van uw reacties met daarin een duidelijke voorgenomen intentie tot eigen bijdrage. Alle brieven zijn integraal in het voorstel opgenomen en vele nuttige 'quotes' uit de brieven zullen we verder in het proces gebruiken. Hartelijk dank voor uw ondersteuning. De nieuwe fase ITER-NL2, 'Innovatie voor en door ITER' gaat als het aan ons ligt veel innovatieve bedrijvigheid en topwetenschap voortbrengen.

ITER-NL op SOFE

Van 31 mei tot en met 5 juni vinden in San Diego de *36th International Conference on Plasma Science* en het *23rd Symposium on Fusion Engineering (SOFE)* plaats. Vooral SOFE is belangrijk voor het Nederlandse bedrijfsleven. De doelgroep is vergelijkbaar met die van het Europese Symposium on Fusion Technology (SOFT), uiteraard met veel meer Amerikaanse bedrijven en wetenschappers. Dat is interessant omdat de VS hebben aangegeven dat alle Amerikaanse ITER procurement pakketten wereldwijd getenderd zullen worden. Ook is in Californië traditiegetrouw veel meer Aziatische inbreng dan in Europa, zeker vanuit de ITER-partijen Japan, China en Zuid-Korea. Er is dus volop gelegenheid om samenwerkingskansen te verkennen. Aanmelden: a.g.a.verhoeven@rijnhuizen.nl.

In San Diego is ITER-NL aanwezig met een stand met informatiemateriaal van de belangrijkste Nederlandse in ITER geïnteresseerde bedrijven. Bedrijven worden uitdrukkelijk opgeroepen om zich hierbij aan te sluiten. Michael Koot van Heeze Mechanics zal acte-de-présence geven, ook met als doel om een samenwerking met het uit San Diego afkomstige General Atomics op te zetten.

Meer informatie op: <http://cer.ucsd.edu/icopssofe09/>

Synergie tussen ITER en ESA: status en positie van ITER-NL (door Peter Verhoeff)

De uitdagingen waar ITER de industrie voor stelt zijn in een aantal gevallen vergelijkbaar met die in ruimtevaart en ruimteonderzoek. Dat geldt onder andere voor componenten die een extreme warmtebelasting aankunnen, voor de remote handling, voor stralingsbelasting van materialen, etc. Het zou daarom nuttig kunnen zijn mogelijke synergie in kaart te brengen en te analyseren of hier voor industrie en MKB voordelen uit te halen zijn. Omdat beide velden een sterk Europees karakter hebben, lijkt het logisch deze exercitie op Europese schaal uit te voeren. Hiervoor zijn European Space Agency (ESA) en Fusion for Energy (F4E) de juiste organisaties. ESA heeft ITER-NL over dit onderwerp benaderd, en ITER-NL heeft het contact met F4E op het juiste niveau tot stand gebracht. Als hier een initiatief uit voortkomt dat interessant en nuttig kan zijn voor Nederlandse bedrijven zal ITER-NL uiteraard zien hier bij te zijn.

Eerste F4E workshop over BUILDINGS (door Anneke Spitzen)

Op 4 en 5 maart werd in Cadarache een workshop over de civiele bouw (BUILDINGS) georganiseerd door F4E. De Nederlandse delegatie bestond uit Jos van der Loo en Helms van der Vegt (DHV), Mark Louwers (Royal Haskoning), Bart Sniijders en Toon Verhoeven (ITER-NL), Kees de Jonge en Anneke Spitzen (lokale vertegenwoordigers ITER-NL).

Na een korte inleiding van Norbert Holtkamp, Principal DDG ITER-IO (volledig: ITER Principal Deputy Director-General and Project Construction Leader) werd ons het F4E bouwteam voorgesteld: Ph. Corr ea - Head of the Contracts and Procurement Department; M. Gasparotto - Head of the ITER Department; L. Schmieder - Head of Site, Buildings and Power Supplies Division; G. Strickleton - Building Procurement Responsible; E. Rodriguez - Civil Engineer; B. Slee - Civil Engineer.

Deze eerste workshop van F4E voor de bouw gaf ons een kijkje in de keuken van de F4E-organisatie. De betrokkenen zijn sterk gefocuseerd op de inhoudelijke kant van BUILDINGS en worden tegelijkertijd zeer strak gebonden aan een EU-regelgeving die voor dit bijzondere project nog volop in beweging is. Het is interessant om te concluderen dat de wetenschappelijke invloed – zelfs bij de civiele bouw, zelfs in dit stadium – ontegenzeggelijk groot is. De noodzakelijke specificaties aangaande de bouw blijken (nog) niet volledig te zijn bevroren.

Dhr. Corr ea gaf in zijn presentatie aan dat men de leverancier bij voorkeur ziet als 'partner': een partij die meedenkt in het vinden van innovatieve oplossingen waar men daar ruimte voor ziet. Dat geeft zeker extra kansen op gebied van expertise, maar aan de keerzijde bleek later dat de prijszetting van een tendervoorstel gebaseerd moet zijn op fixed price, evenals de post meerwerk. Dhr. Corr ea bleek daar zelf ook niet gelukkig mee, maar is verplicht met dit regelsysteem te werken. F4E is er mee bezig dit veranderd te krijgen. Vooralsnog blijft dit echter de uitgangssituatie.

Dankzij de 'nieuwigheid' van het F4E bouwteam was het programma ook steeds erg vroeg afgelopen wat ons extra tijd gaf om elkaar informeel te spreken. Zoals Ben Slee, Nederlander, die ruimschoots de tijd nam voor onze delegatie en absoluut kansen ziet voor Nederlandse bouwbedrijven!

De tijdens de workshop gegeven presentaties zijn te vinden via:

http://www.fusionforenergy.europa.eu/5_events_en.htm#buildings_meeting

Nog een aantal 'losse' highlights. Er wordt dit jaar door F4E voor 380 miljoen Euro uitgetendeerd, waarvan 85 miljoen voor de bouw. In totaal behelst de bouw 50 hectare en 39 gebouwen. Er zijn 4 typen contracten: open procedure - voor iedereen; restricted procedure - in 2 fasen, met een prequalificatie, de meest gebruikelijke voor de bouw; competitive dialogue; negotiated dialogue – vooral bedoeld voor betrekken van MKB.

Al met al een zeer boeiende bijeenkomst. We komen binnenkort met de datum en een agenda voor onze eigen ITER-NL bouwdag, welke gehouden zal worden in Nieuwegein. Tot dan!

Nieuws van de ITER Industrial Liaison Officer (door Toon Verhoeven)

ILO bijeenkomst

De eerstvolgende officiële F4E / ILO-meeting vindt plaats op 2 april in Brussel, deze keer zonder bedrijvvertegenwoordigers, met name om F4E wat meer tijd te gunnen voor het uitwerken van de leveringsvoorwaarden. Indien er punten zijn waarvan u vindt dat ik die onder de aandacht moet brengen, dan vernemen we dat graag (a.g.a.verhoeven@rijnhuizen.nl).

Kennismaking met Jacques Farineau, Senior Advisor for Industrial Matters

Er was een eerste bijeenkomst van de ILO's met Jacques Farineau van ITER-IO, de nieuwe Senior Advisor for Industrial Matters. Jacques Farineau rapporteert rechtstreeks aan Norbert Holtkamp. Zowel de ILO's als Farineau waren enthousiast over het idee om deze bijeenkomsten regelmatig te houden.

ITER procurement planning

Er is onlangs een erg informatieve website opgezet door Jacques Farineau over de timing van de komende procurement pakketten: http://www.iter.org/post/pages/industry_proc. De verschillende tenderacties kunnen starten als er hierover een overeenkomst is getekend tussen ITER-IO en de betreffende (DA, Domestic Agency) van die partij, het zogenoemde PA, Procurement Arrangement. Een mooi overzicht, per kwartaal en per procurement pakket. CODAC tender acties: http://www.iter.org/post/pages/industry_codac
De aparte R&D-lijst: http://www.iter.org/post/pages/industry_r_and_d

Overleg met Yvone Benfatto, ITER-IO Power Supplies

In een gesprek met Rafael de la Calle van F4E, over Europese procurement pakketten voor hoogspanningsvoedingen, gaf hij aan dat er op het terrein van snelschakelende voedingen vooral interessante pakketten zijn buiten Europa, met name in Zuid-Korea en China. Dit werk wordt gecoördineerd door Yvone Benfatto, die op zeer korte termijn allerlei interessante mogelijkheden ziet. Die betreffen de voedingen voor de nieuwe correctiespoelen, maar ook de kwaliteitsgarantie van hoogspanningsapparatuur uit landen als China, Zuid-Korea en de V.S.

Overleg met Alex Tesini, ITER-IO Remote Handling

Met Alex Tesini, ITER-IO Remote handling, is gepraat over de pakketten die rechtstreeks door ITER-IO worden uitgegeven (fund) en over de coördinatie van alle wereldwijde pakketten. Tesini reageerde enthousiast op de vraag wat het Nederlandse bedrijfsleven zou kunnen bijdragen aan RH en hot-cell handling en hoe we ons kunnen voorbereiden op ITER-IO tenderacties. Hij was zeer goed op de hoogte van en enthousiast over wat er in Nederland gebeurt.

Vooraf de consequente manier waarop het WP2-team de door hem geschreven "bijbel" (het IRMMS, het ITER Remote Maintenance Management System) in de praktijk toepast, was in Tesini's ogen het schoolvoorbeeld voor omgang met alle andere upper- en equatoriale poortpluggen en met alle andere componenten die ooit in de hot-cell terecht kunnen komen. Vooral het gebruik van de standaard documenten (voor insiders: PDF, TDF en ODS) was precies zoals hij dat graag zag.

Tesini wil graag op korte termijn een bezoek brengen aan Nederland (FOM, Rijnhuizen) om alle details te horen over het werk aan de Upper Port Launcher. Daarnaast wil hij praten over hoe het Nederlandse bedrijfsleven in een rechtstreekse opdracht van ITER-IO structuur kan geven aan het toepassen van het IRMMS. Ook een bespreking van een ITER-opdracht waarin de IRMMS en de hele QA-benadering getoetst wordt aan wat hij noemde een "space-approach" staat op de agenda.

Research Connection, Praag, 7-8 mei 2009

Op 7 en 8 mei organiseert de Europese Commissie in Praag het evenement Research Connection 2009. De conferentie is bedoeld om Europese onderzoekers, entrepreneurs en industriëlen met elkaar in contact te brengen en hen te informeren over de kansen die de Europese Commissie aan wetenschappers en bedrijven biedt.

Het budget van de Europese Commissie voor onderzoek en innovatie neemt ieder jaar toe. Op Research Connection 2009 wordt verteld hoe participatie in dit programma werkt. Informatie over prioriteiten, doelen en regels voor deelname zijn uit eerste hand verkrijgbaar. In diverse speciale sessies komen concrete tips aan bod. Tijdens de conferentie komt u in contact met onderzoekers in succesvolle Europese projecten en ontmoet u betrouwbare partners voor toekomstige projecten.

Dankzij een goede samenwerking tussen EURATOM, de Tsjechische Associatie IPP.CR en Fusion for Energy (F4E) zijn EURATOM en in het bijzonder fusie zeer goed vertegenwoordigd op de conferentie. Naast een plenaire EURATOM-sessie over het onderwerp: "Industrial opportunities in the new era of the nuclear research", is de Fusion Expo, met een focus op ITER, de kansen voor de industrie en F4E, te zien in de tentoonstellingsruimte. Tijdens een forum is er aandacht voor het onderwerp "ITER : opportunities for industries in new Member States".

Research connection 2009 is een uitstekende netwerkgelegenheid voor wetenschappers, entrepreneurs en industriëlen. De deelnamekosten voor twee dagen bedragen €50.

On-line aanmelding, het programma en informatie over hotels:

http://ec.europa.eu/research/conferences/2009/rtd-2009/index_en.cfm

Kick-off OTBV support to ITER-NL *(door Cock Heemskerk)*

Op 17 januari j.l. vond bij FOM Rijnhuizen de aftrap plaats van Tender WP2-005. Voor de meeste leden van het WP2 remote handling team bij FOM was het een hernieuwde kennismaking met project partner Oxford Technology (foto).

Onderwerpen waaraan gewerkt gaat worden zijn de inrichting van de Virtual Reality Control Room, invoering van de Remote Handling Code of Practice en het ontwerp van Remote Handling Tooling en procedures voor onderhoud aan de Upper Port Launcher.

ITER Business Forum *(door Renée Pohlmann)*

Van 7-10 september wordt in Sapporo, Japan, het tweede ITER Business Forum georganiseerd. Wederom wordt het ITER Business Forum gekoppeld aan een internationale conferentie over materialen voor fusiereactoren, ICFRM. ITER-NL zal bij IBF'09 aanwezig zijn met een stand waarin betrokken Nederlandse bedrijven zullen worden gerepresenteerd. Te zijner tijd informeren wij u verder hierover.

U wordt van harte aangemoedigd om zelf ook aanwezig te zijn bij dit evenement. Het vorige ITER Business Forum, in december '07, in Nice, was een zeer geslaagde bijeenkomst waar het mogelijk was om in korte tijd veel kennis op te doen over de stand van zaken bij ITER en F4E en waar veel vruchtbare contacten zijn gelegd. Wij verwachten dat deze IBF in dat opzicht ook een goede gelegenheid zal zijn om te netwerken en om internationale samenwerkingsverbanden te starten. Noteer daarom de data vast in uw agenda.

F4E Executive Committee meeting 12 februari 2009 *(door Adelbert Goede)*

De opbouw van het F4E personeel in Barcelona verloopt gestaag en staat nu op 179. De Noord Europese landen zijn slecht vertegenwoordigd. Er is vooral behoefte aan mensen die technische, procurement en QA expertise kunnen integreren. Verder is er behoefte aan personeel dat de voorgang van de contracten bij de industrie kan inspecteren. Er is een verzoek om geschikte mensen te identificeren, mogelijk op expert en service contract. Het gaat om 30 tot 40 posities.

De Commissie consulteert momenteel met andere Domestic Agencies om een plan voor de ITER constructie kosten en organisatie gereed te hebben voor de volgende ITER Council op 17-18 juni in Japan. Het F4E budget voor 2009 is goedgekeurd. Verder zijn een paar Grants en procurement contracten goedgekeurd. Toekomstige aanbesteding met Japan staat wereldwijd open.

Lees verder: <http://fusionforenergy.europa.eu/>